

Klima- og miljødepartementet
Pb 8013 Dep
0030 OSLO

Att: Sørland Solveig

Deres ref:

Vår ref: 2013/1163

TROMSØ 15.01.2014

Arkivnr: 008

Løpenr: 384/2014

HØRINGSUTTALELSE FRA HAVFORSKNINGSINSTITUTTET - NOU 2013:10 NATURENS GODER – OM VERDIER AV ØKOSYSTEMTJENESTER

Havforskningsinstituttet har mottatt og lest NOU 2013:10 Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester. I det store finner vi at dette er et godt stykke arbeid der utvalget har svart opp til mandatet som er gitt.

Vår hovedkommentar er at mange av de betraktninger utvalget gjør omkring synliggjøring, m.v. av økosystemtjenester, forutsetter et omfattende datagrunnlag, både i tid og rom. Denne forutsetningen er ofte ikke til stede, og en kunne ha ønsket en sterkere vektlegging av dette fra utvalgets side. Havforskningsinstituttet mener at det basert på instituttets eksisterende data og datasystemer (Norsk marint datasenter) bør utvikles overordnede, langsiktige nasjonale strategier for innsamling, forvaltning og bruk av data for forvaltning av våre marine økosystemer. Siden disse økosystemene i stor grad er delt med andre land, er det viktig med en koordinert innsats med særlig Russland og EU.

I forhold til *rapportens del I*, Innledning og bakgrunn, har Havforskningsinstituttet ingen kommentarer utover at dette gir en nyttig innføring i tenkningen rundt økosystemtjenester. Vi merker oss at utvalget har lagt vekt på at økosystemer er dynamiske og stadig vekslende, som poengtert i vårt notat til utvalget. Vi støtter at utredningen tar utgangspunkt i begrepet ”biologisk mangfold” som definert i Konvensjonen for biologisk mangfold. Dette dekker alle former for goder og tjenester som utledes av naturen. Naturmangfold, definert ut fra forhold som ”ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning” utelater verdiskaping basert på natur, som for eksempel i landbruk og havbruk. Et slikt skille er det i praksis neppe mulig å sette i verdivurderinger av økosystemtjenester.

Rapportens del II, Økosystemer og økosystemtjenester, gir en oversikt over tilstanden i norsk natur. Vi støtter det innledende utsagnet om at det “... er mye vi rett og slett ikke vet...”, jfr vår kommentar innledningsvis. Vi slutter oss stort sett til den beskrivelsen som gis av tilstanden i norske hav- og kystområder.

Vi har imidlertid innvendinger mot bruk av naturindeksen som metode for å måle tilstand i økosystemer (jfr s 88, 98 ff., 122). I marine økosystemer er naturindeksen ikke egnet til slike

formål. Grunnlaget for å verdisette naturen må i stedet baseres på grundig overvåking og gode metoder for integrert økosystemvurdering (integrated ecosystem assessments), se under.

Konklusjonen i kapitel 4 i rapporten, at det er viktig med kunnskap om tilstanden for naturmangfoldet og dets påvirkningsfaktorer, samt at prioritet nr én er å opprettholde og forbedre eksisterende overvåkingssystemer, slutter Havforskningsinstituttet seg til, jfr vår innledende kommentar. Utvalgets anbefalinger om etablering og vedlikehold av overvåking med gode tidsserier spesielt i kystsonen er svært viktig fordi presset på kyst og fjordområdene er stadig økende. I lys av den økende bruken av de marine økosystemene og stadig strengere krav til forvaltningen av dem, er det viktig å utvikle overvåkingen av disse økosystemene og ressursene der videre. Vi er også enig i det som står om viktigheten informasjon som muliggjør vurdering av den samlede belastning fra ulike påvirkninger. På dette området gjenstår det et omfattende metodisk arbeid for å operasjonalisere de integrerte vurderingene som må ligge til grunn for betraktninger om samlet belastning.

Også i kapitel 5 og 6 er vi i stor grad enige i konklusjonene. For redegjørelsen omkring produksjon av- og tilgang på mat som økosystemtjenester, inngår fiskeri og havbruk. Det kan her tilføyes at de fleste større norske fiskerier foregår på ressurser som er delt med andre land og at dette gir spesielle utfordringer for forskning og forvaltning. Videre, nesten hele produksjonen innen fiskeri og havbruk eksporteres, så dette er en økosystemtjeneste som forbrukere i andre land i stor grad nyter godt av. Utvalgets anbefalinger i kap. 5 om styrking av kunnskapen om biologisk mangfold er viktig. Observasjon og kartlegging av arter og naturtyper under vann er en utfordring. Kartleggingsprogrammet MAREANO har på få år gitt mye ny kunnskap. Et fremtidig "kystMAREANO" vil kunne ha stor betydning for verdiforståelse og forvaltning i kyst- og fjordområdene. Til konklusjonene i kapitel 6 kan det tilføyes at norsk bistand innenfor fiskeri- og havbruksforvaltning er et viktig bidrag til å styrke økosystemtjenestene i utviklingsland. Dette bidraget har også et betydelig potensial til å utvikles og økes ytterligere, blant annet i samarbeid med det norsk finansierte Nansen-programmet i Verdens matvareorganisasjon FAO.

Når det gjelder *rapportens del III*, om synliggjøring av økosystemverdier for en bedre forvaltning, er det igjen en forutsetning at informasjonsgrunnlaget er godt nok. Dette fordrer omfattende overvåking og gode ordninger for forvaltning av data. Vi slutter oss derfor til utvalgets observasjon på s 230 om at kunnskapsmangel gjør det vanskelig å synliggjøre betydningen økosystemtjenester har. Dette legger begrensninger på verdien av dette perspektivet som grunnlag for vanskelige samfunnsmessige valg.

Det er en utfordring å tilskrive verdier til økosystemtjenester (økosystemkomponenter og grunnleggende livsprosesser) (fig. 5.2 i rapporten) som kan være sammenlignbare med verdisetting i samfunnsøkonomiske analyser. I kap. 8, fig. 8.5, er støttende tjenester ikke en gang inkludert i verdivurderingemetodikken. Bedre kunnskap om samspill i naturen vil bidra til vurderinger av de ikke-prissatte verdiene som ligger i kulturelle og støttende økosystemtjenester. Disse er essensielle for økosystemets evne til å produsere tjenester som har pengeverdi.

Betraktningene som gjøres i kapitel 10.4 om hav og kystsoner, viser at en ikke har kommet langt i utviklingen av det vitenskapelige grunnlaget for verdisetting av økosystemtjenester. Dette tilsier at det viktigste tiltaket her fremover må være å utvikle økonomifaget på dette området, i tillegg til å legge til rette for et bedre datatilfang. Utvalgets utsagn om at "Manglende kunnskap om sentrale sammenhenger og avhengighetsforhold vanskeliggjør verdisetting og øker usikkerheten i verdianslagene" (s 278) gjelder i særdeleshet marine økosystemer. Rapportens vurderinger rundt samfunnsøkonomiske analyser og ikke-prissatte virkninger av tiltak på økosystemkomponenter og

tjenester er viktig. Det kan her stilles spørsmål om Statens Vegvesens Håndbok nr. 140 om konsekvensanalyser (s. 241 i rapporten) kan brukes i vurderinger av det marine miljøet.

Til denne delen av rapporten vil Havforskningsinstituttet ellers påpeke at bruken av indikatorer som drøftes for havområdenes del på s 319, har klare begrensninger og at dette ikke må komme til foretrengsel for bruk av reelle data. Tilsvarende gjelder bruk av Naturindeksen som økosystemtjenesteindikator (s 321). Naturindeksen gir ikke informasjon som forklarer trender og samspill mellom økosystemkomponenter. Slik sammenstilling i tema, som eksemplifisert på s. 321, fører ikke til ny innsikt eller faglig begrunnet informasjon. Dette er forøvrig påpekt i DN-utredning 3-2010, s. 38 til 44. (Nybø red. 2010). Det leveres imidlertid økosystemanalyser fra Havforskningsinstituttet basert på eksisterende overvåking. Manglene eller utilstrekkelig datagrunnlag krever mer overvåking og forskning.

Til *rapportens del IV*, Synliggjøring gjennom virkemidler og rammebetingelser, vil Havforskningsinstituttet bemerke at vedrørende særmerknad (kap 15.7 i rapporten) så skyldes "fravær av dokumentasjon på at biomangfold har gått tapt ved sjødeponering" at dette rett og slett ikke er undersøkt.

Havforskningsinstituttet har utenom dette ingen konkrete kommentarer utover at arbeidet med forvaltningsplaner må være basert på den beste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap.

Vennlig hilsen

For Alf H. Hoel
Forskningsdirektør

Gro van der Meeren
Seniorforsker
Sign.